



Τα graffiti
ως ιστορική μαρτυρία
και ως φθορά
στα αρχαία μνημεία

Εφορεία Αρχαιοτήτων πόλης Αθηνών



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη



Graffiti: μια ανθρώπινη παρόρμηση ηλικίας τουλάχιστον 30.000 χρόνων



Σπήλαιο Lascaux,
Γαλλία



Βόρνεο,
Ινδονησία

Σπήλαιο Chauvet, Γαλλία



 Τι θα πει graffiti;

ακιδογράφημα

graffiti

graffito

«Βάψιμο»

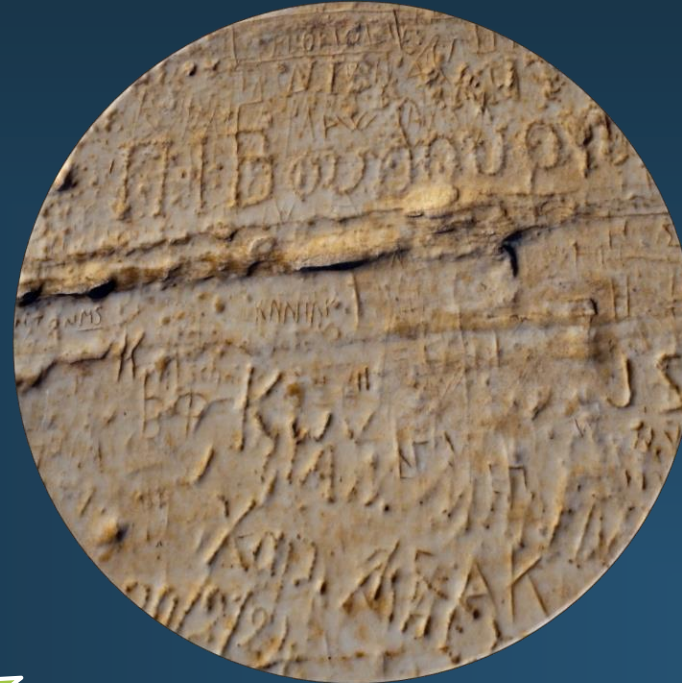
γράφω

graffiare
(λατ.
χαράσσω)

χάραγμα

τοιχογράφημα

graphium
(λατ.
γραφείον)

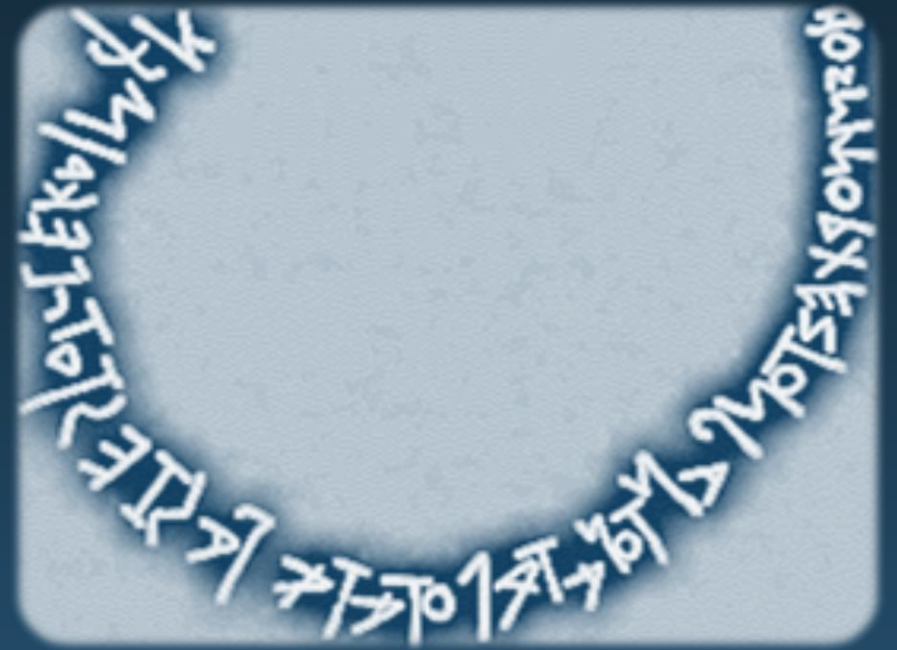




Τα πρώτα αρχαία ελληνικά graffiti



Ὅποιος ἀπ' ὅλους τοὺς χορευτῆς
πιο ἀνάλαφρα τῶρα χορεύει,
σ' αὐτὸν ἀνήκω

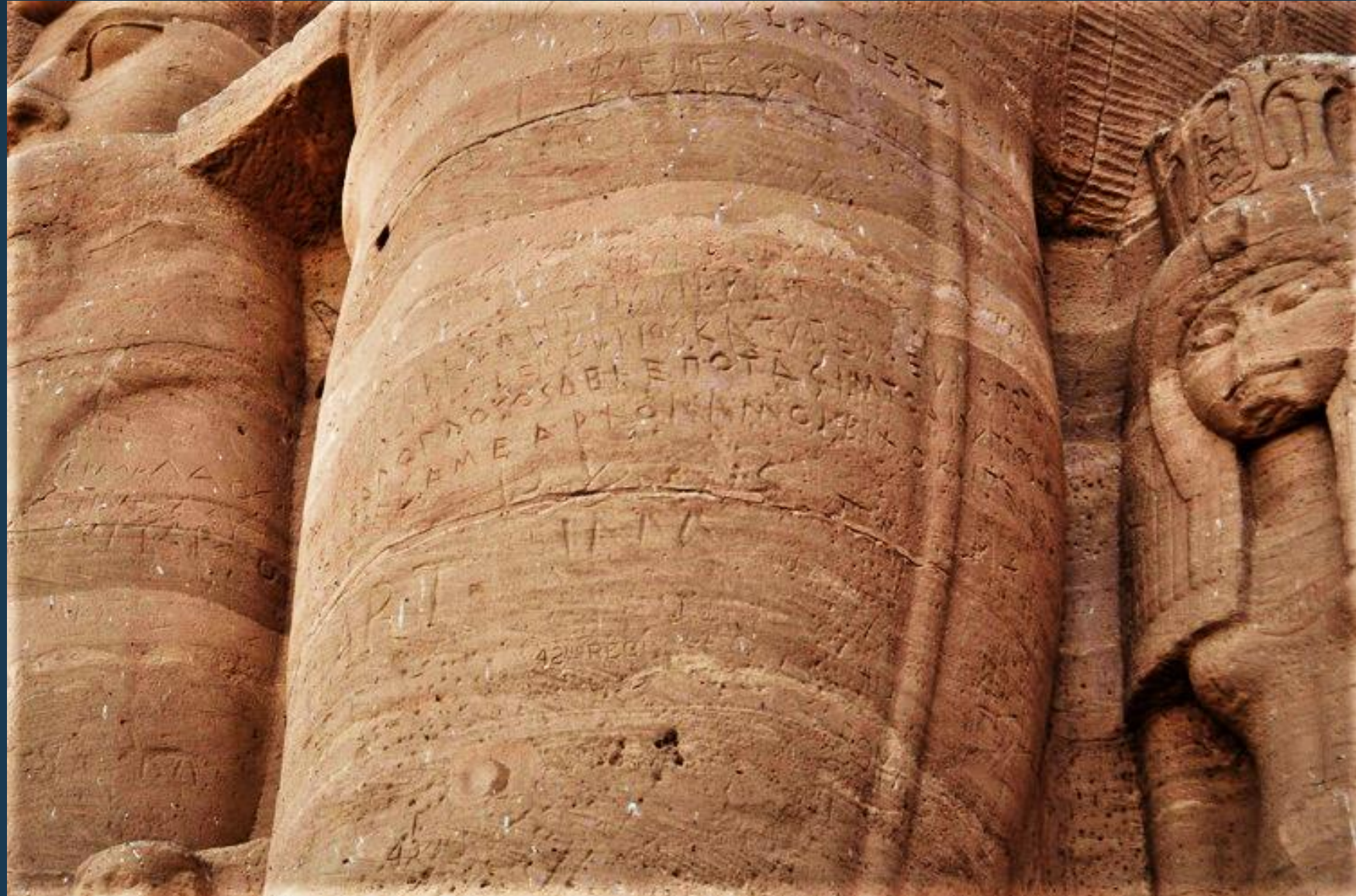




Γραffiti Ελλήνων μισθοφόρων στην αρχαία Αίγυπτο



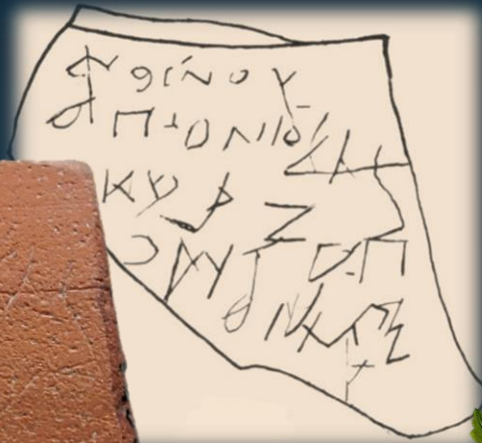
... αυτό γράφτηκε από εκείνους που έπλευσαν με τον Ψαμμήτιχο, το γιο του Θεοκλή, και ήρθαν πέρα από την Κίρκη όσο μακριά τους επέτρεπε ο ποταμός (ενν. Νείλος)... αυτό το έγραψε ο Άρχων ο γιος του Αμοιβίχου και ο Πέλεκος ο γιος του Ουδαμού.



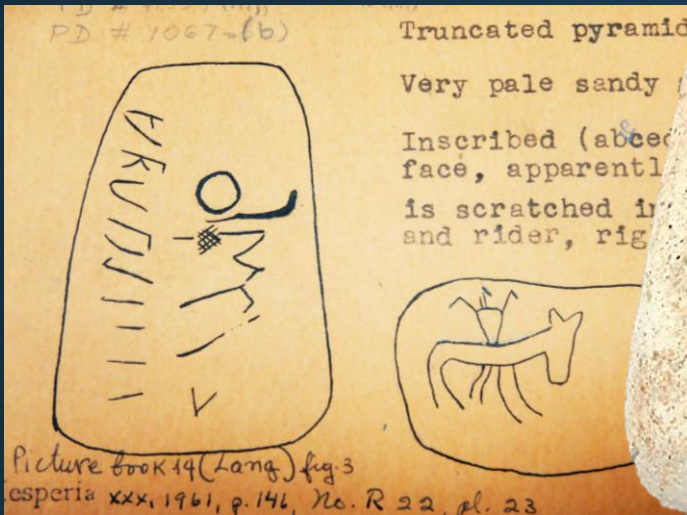
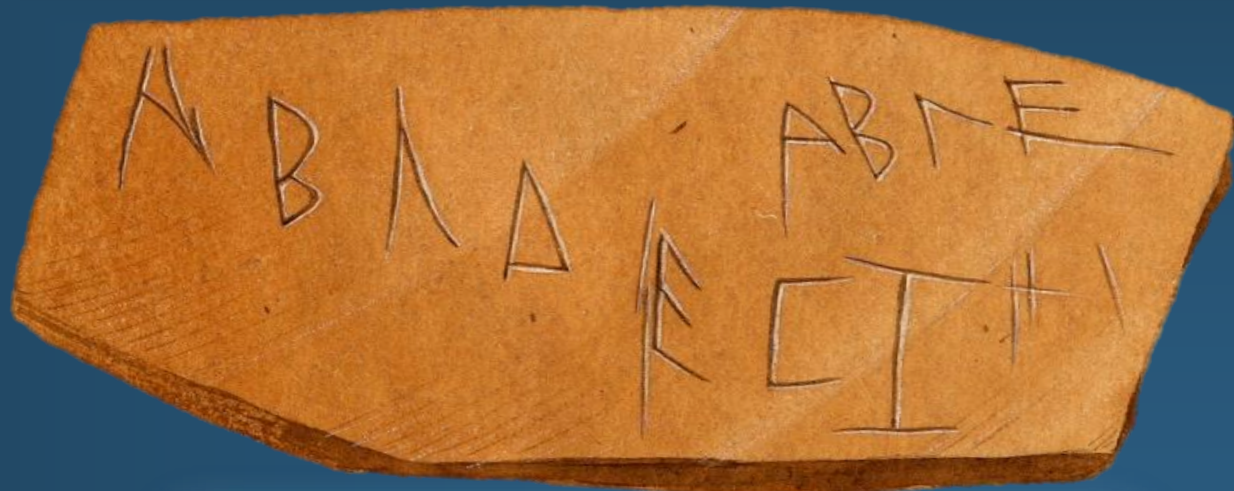


Γραffiti από την Αρχαία Αγορά της Αθήνας

Δήλωση ιδιοκτησίας



Αντίδοτο στο τσίμπημα σκορπιού

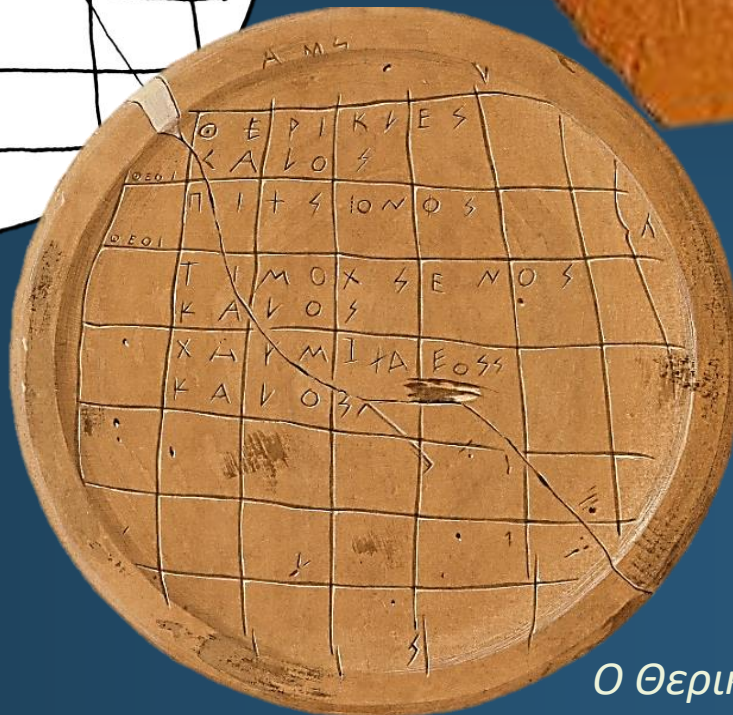
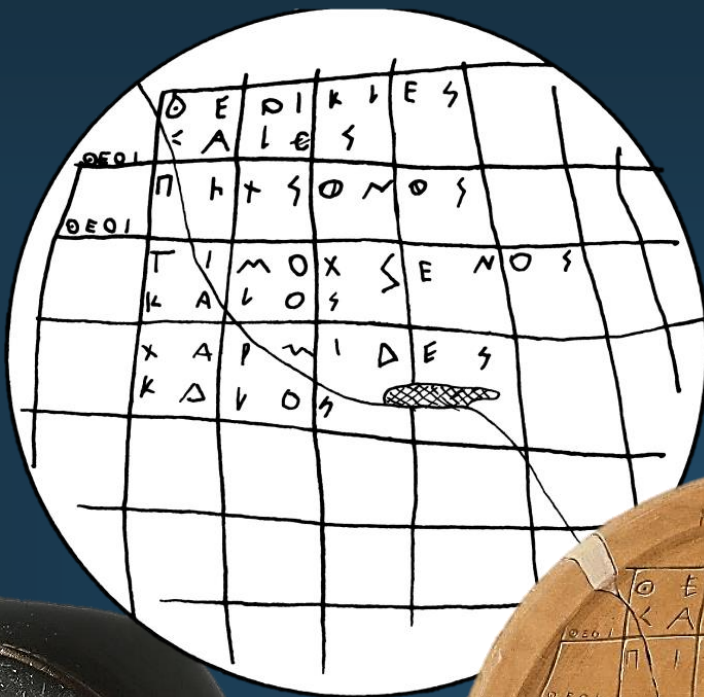


Ασκήσεις γραφής





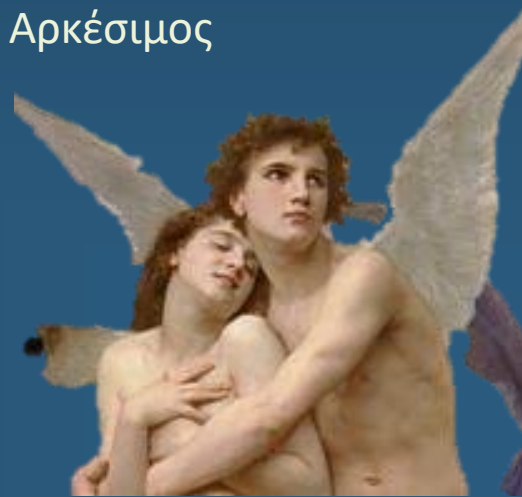
Graffiti από την Αρχαία Αγορά της Αθήνας



Εύμελις έλα
όσο πιο γρήγορα
μπορείς!
Αρκέσιμος

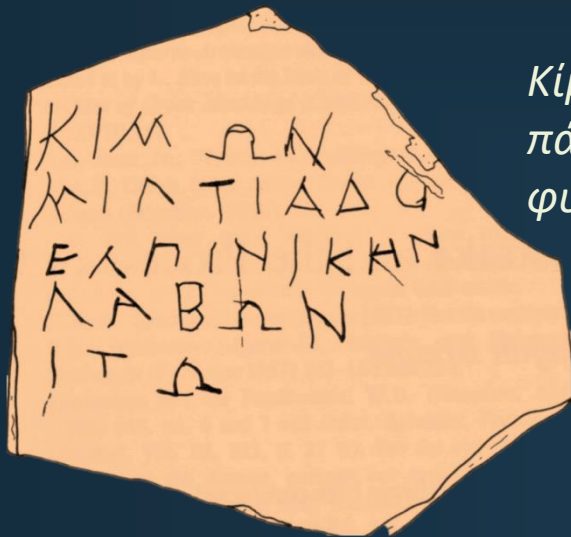
Σικέλα
παλιογυναίκα!

Ο Θερικλής
είναι όμορφος ...

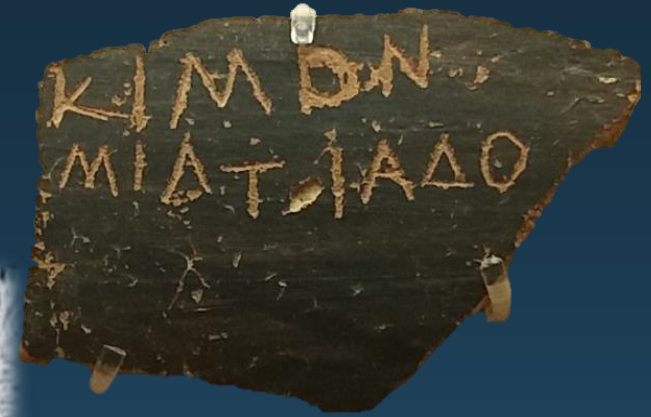




Αρχαία πολιτικά graffiti στο περιθώριο της οστρακοφορίας



Κίμωνα, γιε του Μιλτιάδη, πάρε την Ελληνική σου και φύγε!



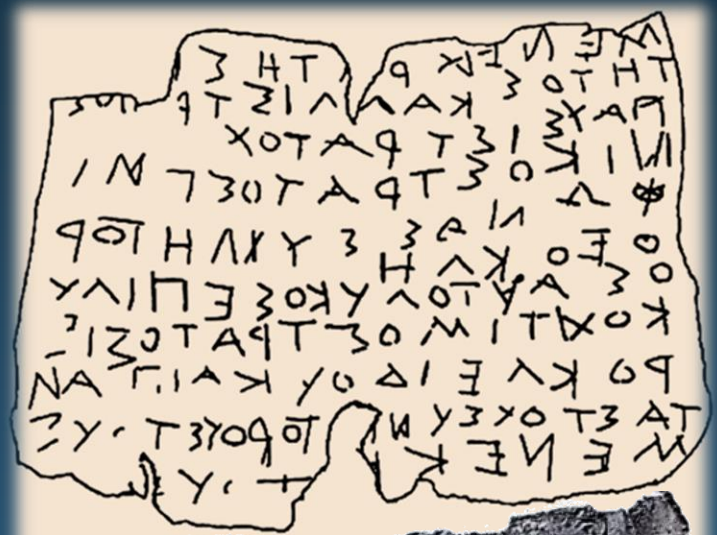
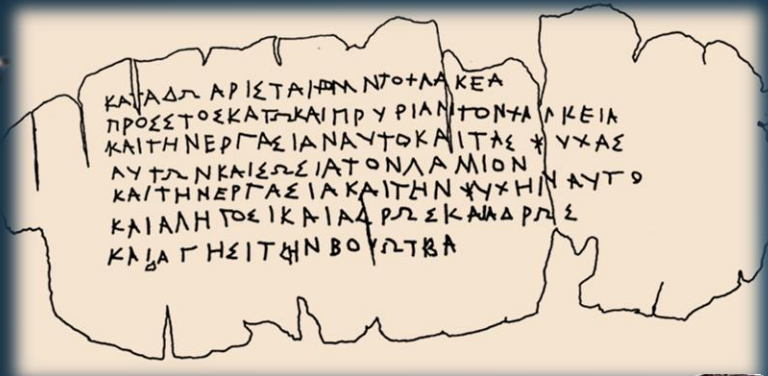
Θεμιστοκλή, γιε του Νεοκλή, φύγε!



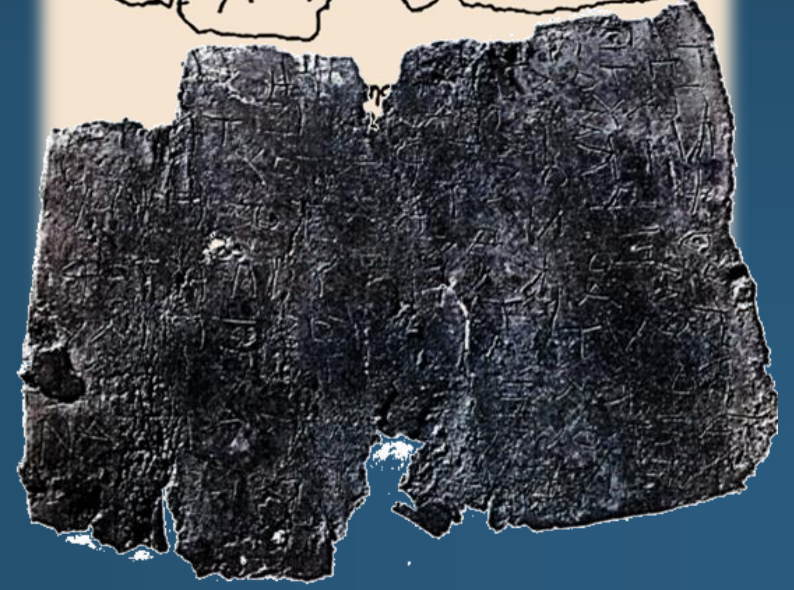


Αρχαία graffiti: η περίπτωση των καταδέσμων

...αγύρτες και μάντεις ... πείθουν πως έχουν από θεία παραχώρηση τη δύναμη... να βλάψουν κάποιον, δίκαια ή άδικα αδιάφορο, με μικρό έξοδο ... με μαγικά ξόρκια και μ' άλλες μαγγανείες, Πλάτων, Πολιτεία 364b-c.



...Από αυτούς δένω τη γλώσσα και το μυαλό και την ψυχή και το σώμα και τα έργα τους και το μυαλό και τα λογικά και τη βούλησή τους.



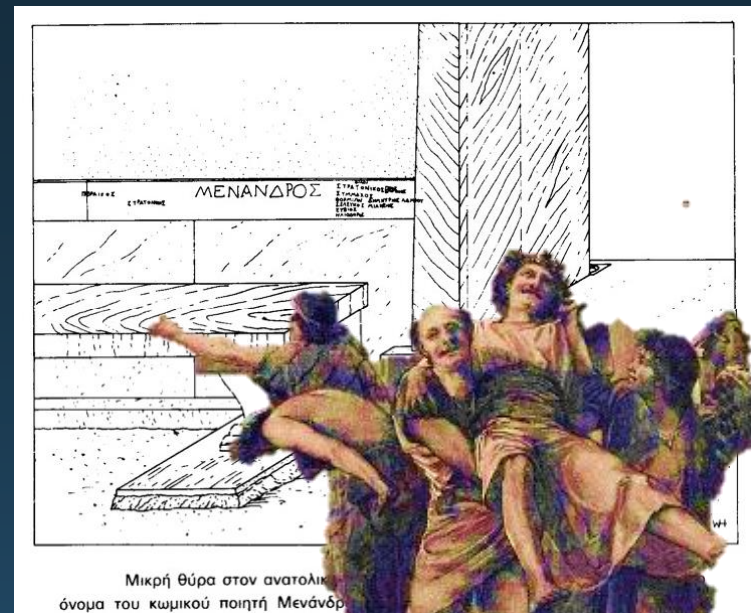


Γραffiti στην Αρχαία Αγορά και τον Κεραμεικό

Λάτρης της τέχνης
και του ωραίου;



Ο κόσμος της αρένας ...

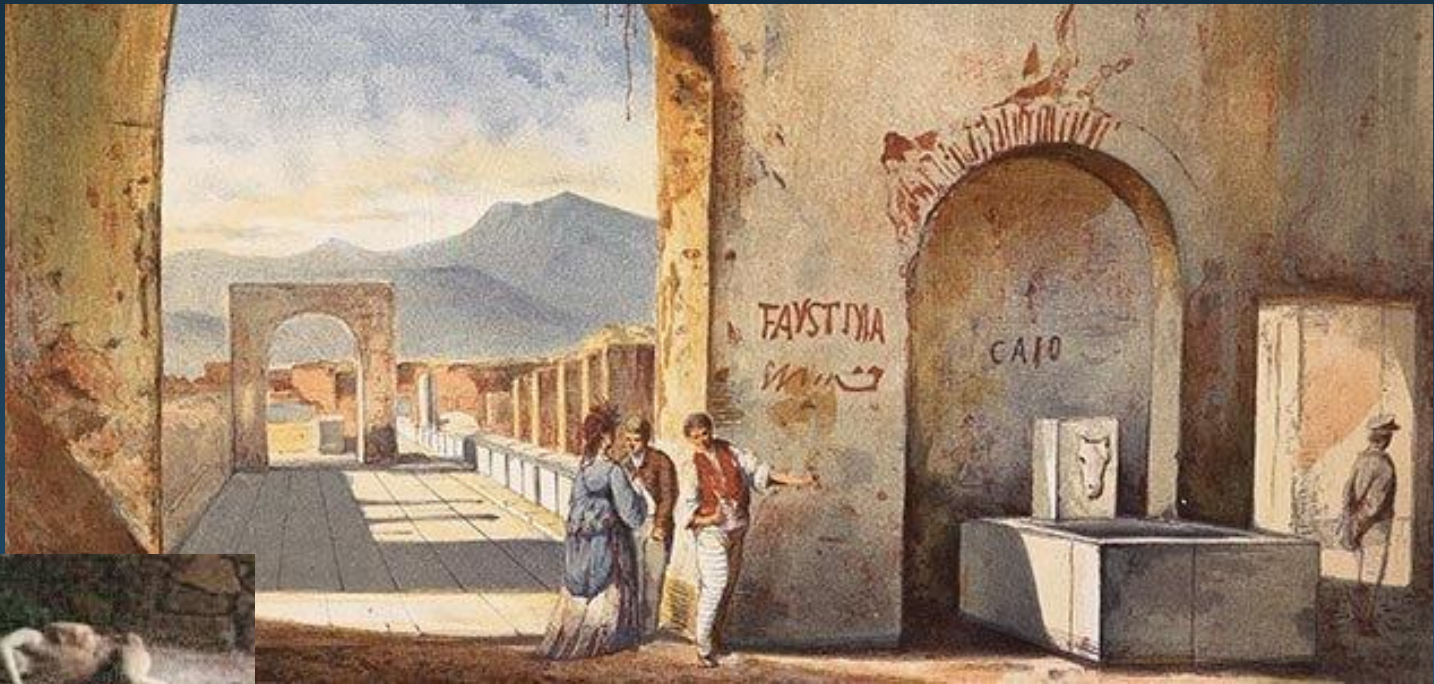


Το χάραγμα των φίλων
στον Κεραμεικό

φίλοι
Στρατόνικος, Σύμμαχος,
Φορμίων,
Σέλευκος
Εΰβιος,
Ηλιόδωρος,
Γάιος,
Επίγονος,
Δημήτριος



Αρχαία graffiti στην Πομπηία



79 μ.Χ.

Ο Βεζούβιος εκρήγνυται!

11.000 άνθρωποι χάνονται κάτω από τόνους στάχτης,

αλλά 11.000 γκράφτι μένουν ανέπαφα πάνω στους τοίχους της πόλης

Αρχαία graffiti στην Πομπηία



Περισσότερα από 1.000 πολιτικά
μηνύματα εκλογών

*Σου ζητώ να ψηφίσεις τον Claudius Versus
δικαστικό άρχοντα, έναν τίμιο νέο άνδρα*

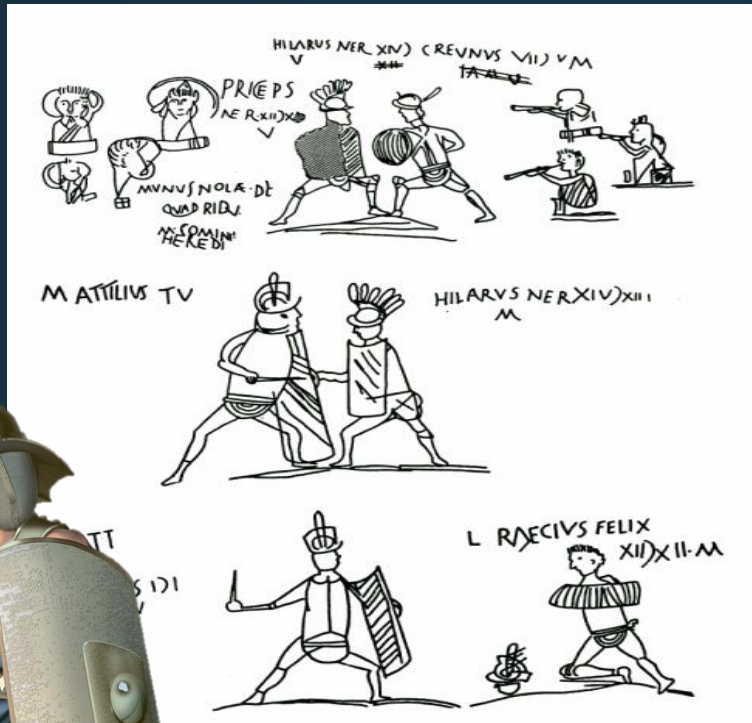
*Οι μικροαπατεώνες ψηφίζουν Vatia
για άρχοντα*

*Αν ο έντιμος βίος έχει κάποιο νόημα,
αυτός ο άνδρας, ο Lucretius Fronto,
αξίζει την ύψιστη τιμή*

*Valens, κοιμάσαι, κοιμάσαι και ονειρεύεσαι.
Ξύπνα και ψήφισε τον Helvius Sabinus άρχοντα*

Αρχαία graffiti στην Πομπηία

Ο κόσμος της αρένας ...



Η ομάδα των μονομάχων του άρχοντα *Aulus Suetlius Certus*, στην Πομπηία στις 31 Μαΐου. Θα παρουσιαστεί θηριομαχία και θα υπάρχει στέγαστρο

... και ο κόσμος του θεάτρου

Το είδωλο των κοριτσιών, ο *Celadus*, ο μονομάχος από την Θράκη



Πάρι, διαμάντι της σκηνής



Αρχαία graffiti στην Πομπηία

Στα πανδοχεία, τις ταβέρνες, τα δημόσια αποχωρητήρια

*Βρέξαμε το κρεβάτι, το παραδέχομαι ήταν λάθος, ξενοδόχε.
Αν μας ζητάς τον λόγο ήταν γιατί δεν υπήρχε δοχείο νυκτός.*



*Σου αξίζει να πληρώσεις για τα κόλπα σου ταβερνιάρη.
Σε μας πουλάς νερό και κρατάς το καλό κρασί για τον εαυτό σου.*

Αρχαία graffiti στην Πομπηία

από χέρι αστών ...



Ένα μικρό πρόβλημα
γίνεται μεγάλο,
αν το αγνοήσεις

Κράτα το πάθος και το λάγνο βλέμμα
μακριά από την σύζυγο του άλλου.
Ας είναι η συμπεριφορά σου μετρημένη.

Από την «Οικία του Ηθικολόγου»

... από το χέρι ενός δούλου



Δούλεψε σκληρά γαϊδαράκο μου,
όπως έκανα κι εγώ και σε καλό να σου βγει

Θιφκ Γραφίτι Θρησκευτικά ...



... μιας νέας θρησκείας που δυναμώνει και «εκχριστιανίζει» τα μάρμαρα των «εθνικών» ...



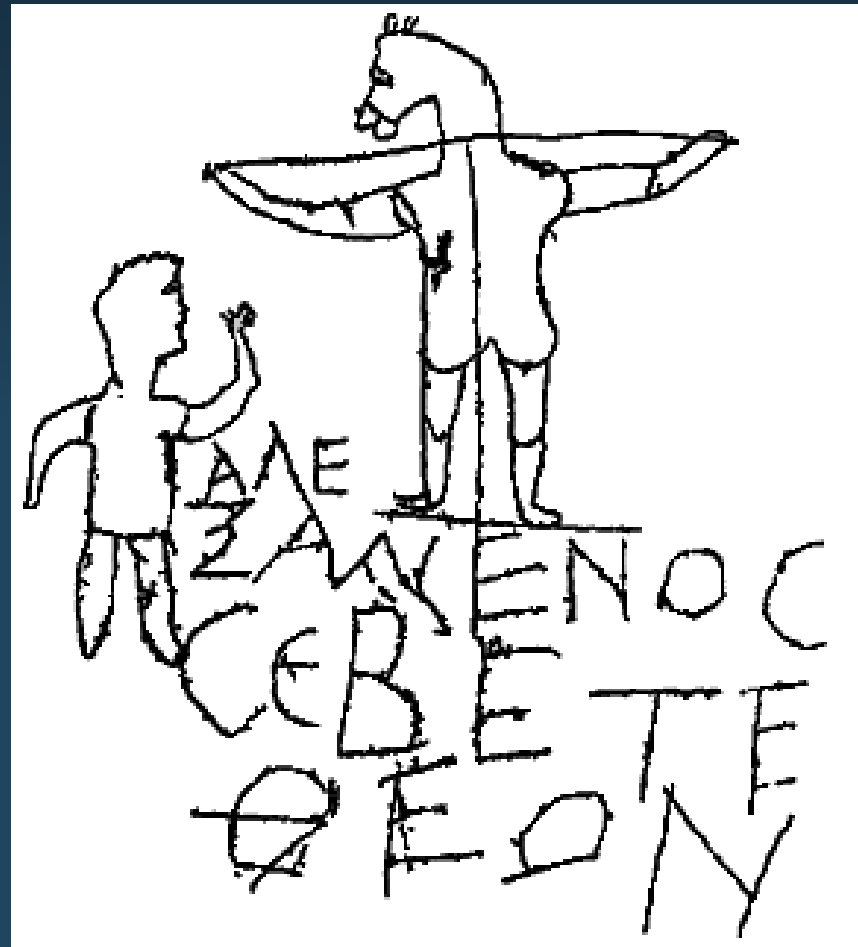
Κεφαλή Αφροδίτης από τη Ρωμαϊκή Αγορά της Αθήνας

Παγώνι και σταυροί στο ναό του Ηφαίστου στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας



Graffiti αντι-χριστιανικά ...

... εθνικών που χλευάζουν
τους οπαδούς της νέας θρησκείας



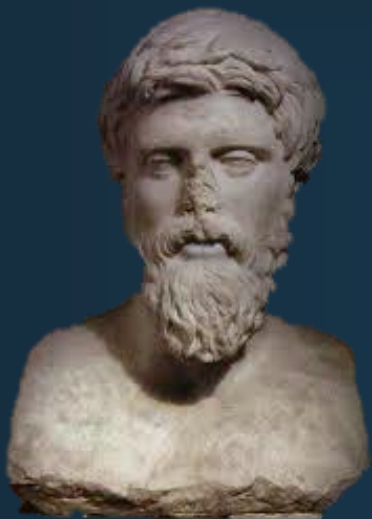
*Ο Αλεξάμενος
λατρεύει
τον θεό του*

Από τον Παλατίνο λόφο στη Ρώμη

🗝️ Graffiti σε αρχαίες φιλολογικές πηγές



Η στάση των αρχαίων για τα σύγχρονά τους graffiti



*Ω τοίχοι, έχετε τόσο κουραστεί
από τα graffiti που εκπλήσσομαι
που δεν έχετε ήδη καταρρεύσει.*



*... αν αγωνιάς να σε διαβάσουν,
ψάξε ένα μεθυσμένο ποιητή
κάτω από μια σκοτεινή αψίδα
που γράφει στίχους
με κάρβουνο ή κιμωλία,
για να τον διαβάσουν
όσοι εκεί κάνουν την ανάγκη τους ...*

*Τίποτε χρήσιμο ή ευχάριστο
δεν είναι γραμμένο στους
τοιίχους.*

Πλούταρχος
1^{ος} αι. μ.Χ.

Μάρκος Βαλέριος Μαρτιάλης
1^{ος} αι. μ.Χ.



*Ο Γάιος Ιούλιος, στο όνομα
του Θεού Ήλιου, απαιτεί
να μην γράψει κανείς
στους τοίχους της Στοάς*

*Αν κάποιος γράψει εδώ, είθε το χέρι του
να σαπίσει και το όνομά του να ξεχαστεί
για πάντα.*

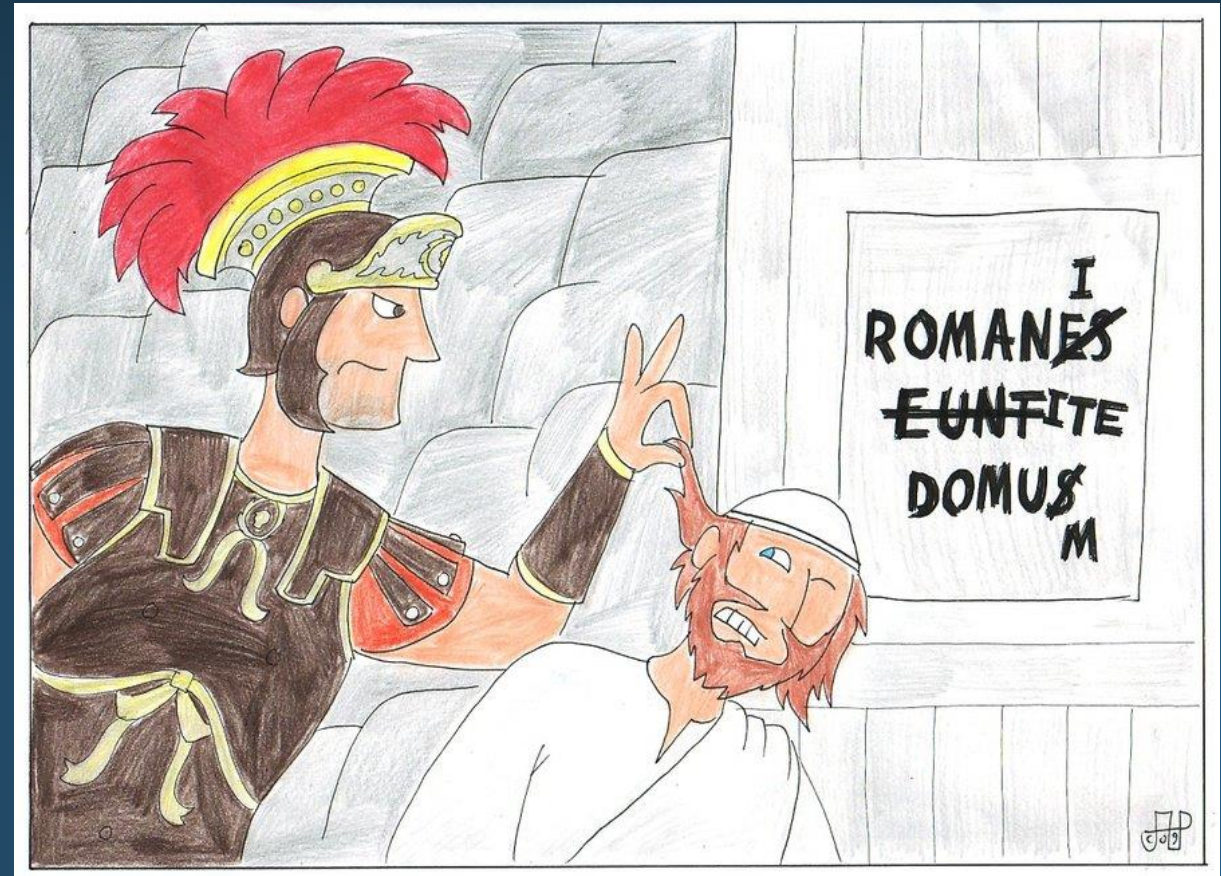
CIL VI 52

CIL IV 75210

 Πώς ζωντανεύει στον κινηματογράφο το αρχαίο graffiti;



<https://www.youtube.com/watch?v=IIAdHEwiAy8>





ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ Κ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Δ

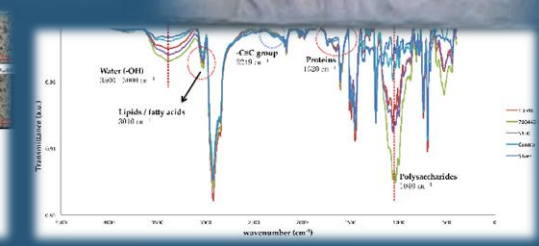
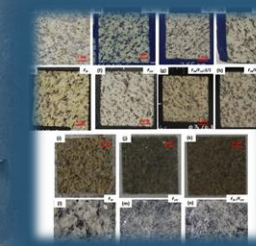
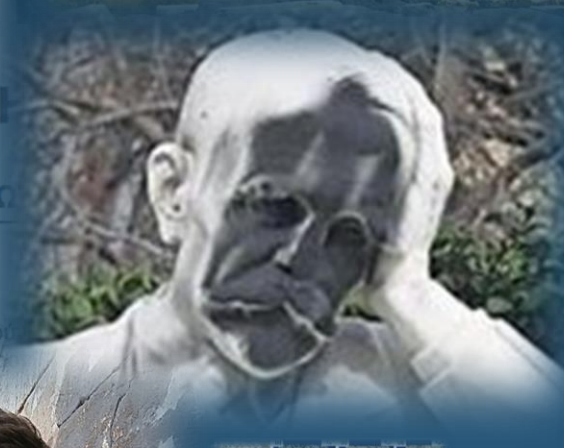
ΤΕΥΧΟΣ ΠΡ

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3028

Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Βουλή



Εργα αποκατάστασης κόστους 800.000 ευρώ για τα μνημεία που πλήγωσαν οι βάνδαλοι

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Μπουρνιάς, Λ. 2014: Με αφορμή κάποια graffiti στον Κεραμεικό. Στο *LIFO 400_ Η ιστορία μιας πόλης, μέρος δεύτερο*
- Baird, J.A. & Taylor, Cl. 2011: *Ancient Graffiti in Context*. New York, Routledge Studies in Ancient History
- Guarducci, M. 2008: *Η Ελληνική Επιγραφική από τις απαρχές ως την ύστερη ρωμαϊκή αυτοκρατορική περίοδο*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης
- Judge, J. 2014: *Ancient Graffiti and domestic space in the insula of the Menander at Pompeii*. An Honors Thesis directed by Lusnia Susann in Tulane University
- Keegan, P. 2014: *Graffiti in Antiquity*. London and New York, Routledge
- Lang, M. 1976: *Graffiti in the Athenian Agora (Picture Book No. 14)*. Princeton, New Jersey, The American School of Classical Studies at Athens
- Lang, M. 1976: *The Athenian Agora, Volume XXI, Graffiti and Dipinti*. Princeton, New Jersey, The American School of Classical Studies at Athens

Αναφορές σε graffiti από αρχαίους συγγραφείς

- Αισχύλος, *Επτά επί Θήβας*, στ. 645-650 (χάραγμα πάνω στην ασπίδα του πολεμιστή)
- Αριστοφάνης, *Αχαρνείς*, στ. 144 (μεγάλα λόγια κενά περιεχομένου)
- Αριστοφάνης, *Σφήκες*, στ. 97-99 (δηλώσεις στα όρια της μανίας)
- Λουκιανός, *Εταιρικοί διάλογοι, Δρόσις και Χελιδόνιον* (διασυρμός και ψευδείς ειδήσεις)
- Λουκιανός, *Πως δει ιστορίαν συγγράφειν*, 62 (graffiti με σκοπό την υστεροφημία καλλιτέχνη)
- Λυσίας, *Υπέρ Μαντιθέου* (graffiti πάνω σε επίσημο κείμενο οδηγεί στη δίκη του Μαντίθεου)